

کهنه در دهای کهن سالان روزگار

روزنامه نگار الهام محمدنیزاده

شب و روز طولانی تر می‌شود. انگار هر ساعت به اندازه چندین و چند ساعت طول می‌کشد. سکوت از در و دیوار خانه می‌بارد. تنه‌اص‌ای صحنی که از خانه می‌آید، همان صدای مجری رادیو یا تلویزیون است که با انرژی زیاد می‌گوید: «سلام صبح

بخیر هم وطن!»

گاهی با مرور روزهایی که صبح ساعت ۶ بیدار می‌شدند تا خودشان را به محل کار برسانند می‌خندند. گاهی هم فقط روایت کننده هستند. روایت کننده شب کاری هاوبی خوابی هاورنج‌ها برای رزقی حلال.

پای حرف‌ها و درد دل‌هایشان که باشی کهنه درهایی دارند از جنس روزگار حال، از حقوق و گرانی و اقتصاد. همه این‌ها یک طرف، تلخی‌تهنایی دوران بازنشستگی یک طرف. تلخی‌ای که بی‌افتن بچه‌ها به خانه بخت و فوت همسر بیشتر از پیش به چشم می‌آید. حال و روز بازنشستگان آمیخته با کهنه درهایی است که به‌قول خودشان تازه‌باشند و تانفس بکشند با آن‌هاست. درد‌هایی از جنس غم‌وفصله‌های بچه‌ها، اجاره‌نشینی‌شان، بیکاری‌شان، حال و روزشان و دغدغه‌هایی که دارند. ساعتی پای صحبت‌های بازنشسته‌ها نشسته ایم.

● تنهایی و دلتنگی‌ها

زهره خانم بازنشسته فرهنگی است. گوشه‌یکی از صندلی‌های پارک حجاب تنه‌ناشسته و به رفت و آمد مردم و بازی بچه‌ها چشم دوخته‌است. از درخواستم برای نشستن در کنارش استقبال می‌کند، «خواهش می‌کنم، من تنها هستم دخترم.» کیف دستی کوچکی را که کنار خودش روی صندلی گذاشته بود برمی‌دارد. زیپ کیف را باز می‌کند و یک ظرف در دار بیرون می‌آورد: «ناقل است، کلوچه رنجبیلی است، خیلی با چای می‌چسبد.» حرف‌هایش ادامه دارد، انگار منتظر یک گوش شنوا برای گفتن بوده است: «البته چای ندارم. بعضی از روزها که حوصله دارم فلاسک را پر می‌کنم و می‌آورم. اما امروز حوصله نداشتم. تایک ساعت قبل خانه بودم. از در و دیوار ساکت خانه حرفی بیرون نمی‌آید. با خودم گفتم حداقل بیایم پارک. ما خانه‌مان نزدیک بازار گل است و هر وقت حوصله‌ام از در و دیوار خلاص می‌شود می‌آیم اینجا.» گپ و گفت‌مان بعد تعارفات شیرینی‌های زهره خانم شروع می‌شود، «یک عصرم کارم درس دادن به بچه‌ها بود. معلم

زیست شناسی بودم. سال‌های آخر کارم هم مدیر مدرسه شدم. فکرش را بکنید دو شیفت دختر که پانصد نفری می‌شدند. الان هر کد امشان یکی دو بچه دارند.» بایک نفس عمیق پی‌حرفش را می‌گیرد. چقدر زودگذشت. خودم هم باور نمی‌شود که هفت سال است بازنشسته شده‌ام. دوسال است تنها هستم. شوهرم دوسال قبل و همان اوایل فوت کرد.»

سریع جمله‌اش را با یک البته کامل می‌کند: «البته از کرونا فوت نکرد. آلزایمر داشت. بدترین درد پیری همین آلزایمر است. شوهرم معلم فیزیک بود. آن حافظه و آن همه هوش و استعداد همه‌اش با گذر عمر پوچ شد. آن قدر آلزایمر روانش را به هم ریخته بود که تا ناوانبی محل که می‌رفت گم می‌شد و یادش نبود از کجا آمده است. داروهای آلزایمر خیلی گران است. از نان شب می‌زدیم تا با حقوق بازنشستگی داروهایش را جور کنیم اما بعضی‌هایش خارجی بود و نایاب.»

زهره خانم می‌گوید خوشی‌های این روزهایش دونه‌است، «خدا رحمت‌کند مادرم و همه مادرها را. هر وقت می‌رفتم آنجا انگار من را نمی‌دید. فوری بچه‌ها را از آغوشم می‌گرفت و می‌رفت گوشه‌ای. بعد از آنکه کلی لب‌بچه‌ها را می‌کشید و محکم در بغل می‌گرفتشان و به من می‌کرد و می‌گفت: «چای تازه دم است. زهره جان به چای نبات حسایی برای مغزهای بادام‌مامان بیاور. چقدر لاغر شده‌اند این بچه‌ها.» گاهی می‌گفتم: «مادر دخترت هم آمده است. یک نگاه هم به من بینداز.» با خنده می‌گفت: «تو بادامی، این‌ها مغز بادام‌اند. این‌ها را

این قدر دیر به دیر می‌آوری که دم‌ل‌ضعف می‌رود برایشان. حالا حالا نوبت تو نمی‌شود.» الان که بازنشسته شده‌ام حرف‌های مادرم را خوب می‌فهمم.» اشک در چشم‌هایش حلقه می‌زند: «من چهار بچه دارم. سه دختر، یک پسر. اما تنها هستم. تنهای تنهای. از وقتی حاج حسین فوت کرد بیشتر از قبل تنها شده‌ام. بچه‌ها همه با هم جمعه‌ها می‌آیند و شب می‌روند. گرفتار زندگی و بچه‌هستند. می‌دانم اما دل‌می‌خواهد بیشتر سری به من بزنند. دلم لک‌زده است برای اینکه با بچه‌ها بیروم حرم یا حتی یک ناهار بیرون شهر. این روزها هر جا می‌روم خودم تنها هستم.»

حرف‌هایش را بعد یک سکوت کوتاه با روایتی متفاوت ادامه می‌دهد: «زمانی که من درس می‌دادم هر خصوصی‌زایمان دو ماه بود. بعد دو ماه باید بچه‌ها را مهد می‌گذاشتم. هیچ وقت فراموش نمی‌کنم که هر چهار نفرشان یک دفعه با هم سرخک گرفتند و من و حاج حسین سه شب خوابیدیم.» کمی مکث می‌کند، «بزرگ شدند. همین قدر زود.»

● دست پرپرکت حاج خانم بوستان باغ‌ملی با توفیق علی اکبر و چند دوستش است. علی اکبر بازنشسته یکی از شرکتهای تولید محصولات غذایی است. با حقوقی که از گفتنش اکراه دارد. می‌گوید: «هست. شکر خدا. کنجکاوای برای رقم‌حقوقی که می‌گیرد با این سؤال ادامه می‌یابد: «۱۰۰ میلیون هست؟»

می‌خندد و دستی به صورت و ریش سفید شده‌اش می‌کشد و با تعجب همان رقم را تکرار می‌کند: «۱۰۰ میلیون. حقوق بازنشسته‌های تأمین اجتماعی را همه می‌دانند. این گرانی‌ها بیشتر از همه بازنشسته‌ها را خرد کرد. ما چشممان به آخر برج است. دیگر در توانمان نیست کار و درآمد دیگری داشته باشیم. دیروز رقت یک سطل ماست کوچک برای خانه‌بخرم. مغازه دار گفـت ۳۹ هزار و ۵۰۰ تومان. کارت عابر بانک را به فرورونده دادم. شروع کرد به نالیدن از همه چیز. حق دارد اما هیچ کس جای ما نیست. با سبلی صورتمان را سرخ می‌کنیم.»

علی اکبر ادامه می‌دهد: «اول حرفم گفتم خدا را شکر. الان هم می‌گویم خدا را شکر. من ریش و قیچی را داده‌ام به دست حاج خانم و خدا را شکر با این شرایط محتاج دست‌بچه و فامیل نشده‌ایم. نمی‌دانم چطور خرج می‌کند اما تا حالا نشده است که آخر برج بی پول شویم. دست حاج خانم مابرکت دارد. هر بار که مهمان داریم و برنج می‌خواهد خیس‌کند برای هر لیوان برنجی که برمی‌دارد یک ذکر می‌گوید.»

حرفش را با یک بیت شعر ادامه می‌دهد: «گفت از ضعف توکل باشند آن‌ورنه‌بدند نان کسی که داد جان.»

● غم و غصه‌های بچه‌ها، تا آخر حرفش را با یک بیت شعر ادامه می‌دهد: «گفت از ضعف توکل باشند آن‌ورنه‌بدند نان کسی که داد جان.»

محمد یکی دیگر از بازنشسته‌هایی است که روی صندلی‌های باغ‌ملی نشسته‌است. سراغ دوران بازنشستگی و حس و حال

عکس: سائیل صفایی‌امپورآر

این روزهایش که می‌رویم با دلی‌پر جواب می‌دهد. «ما عمرمان را کرده‌ایم فکر جوان‌ها باشید. به‌داد این‌ها برسید. خون دل خوردیم تا بزرگ شدند و حالا هم خون دل می‌خوریم از اوضاع‌شان.» حرفش را با همان دل‌پر ادامه می‌دهد: «سه بچه فرستادم خانه بخت پنج بچه برگشتند. تنها دخترم با دو بچه از شوهرش جدا شد. شوهرش به خانواده پایبند نبود و دخترم را با دو دختر بچه گذاشت و رفت. پسر بزرگم سه سال است ازدواج کرده است. به خاطر گرانی اجاره خانه پیش من و مادرش آمد و گفت با ۸ میلیون تومان حقوق باید چهار و نیم میلیون تومان اجاره بدهم. پولم به‌نان نمی‌رسد. گفتم ما و سایر یلمان را جمع و جور می‌کنیم، بیا طبقه پایین. چند ماه است که دخترم هم با دو دخترش آمده‌اند خانه‌ما. این پسرم هم با خانمش آمده‌است طبقه پایین خانه‌ما زندگی می‌کند. پسر دیگرم ۳۱ سال دارد و دم بخت است. به خدا من و مادرشان خواب نداریم. زمانی که در ارتش بودم به جوان‌هایم گفتم زندگی بالا و پایین دارد. می‌گفتم حواستان به زندگی باشد. اما الان دغدغه جوان‌ها و غمشان بر شانه پدر و مادر است. مگر ما چطور زندگی می‌کردیم؟ به خدا چهار ماه از تولد دخترم گذشته بود و من به خاطر جنگ خانه‌نرفته بودم. رزم تنها و بدون هم حواسش به بچه‌ها و زندگی بود. برای این‌می‌گویم. ما با هر سختی‌ای که بود زندگی کردیم. فکر جوان‌ها باشید. یک زندگی زن و شوهری همان شب‌عروسی نیست. با لا پایین، مریضی و بی پولی زیاد دارد.»

جامعه و دو قطبی کردن مسائل کار درستی نیست. خانواده‌های متمول و ثروتمند هم دچار مشکلاتی در حوزه مدیریت ثروت یا انتقال ارزش‌های میان‌نسلی هستند، پس آموزش‌ها در سازمان‌ها باید شامل همه خانواده‌های جامعه بشود. وی در عین حال از مراسم مذهبی و ملی به عنوان گلوگاه فرصت و همبستگی میان خانواده‌ها یاد می‌کند و می‌گوید: شرکت در مراسم و جشن‌های مذهبی و ملی می‌تواند باعث تقویت هم‌گرایی در خانواده‌ها شود که اثر خوب آن را به جامعه منتقل می‌کند و حذف این ویژگی نیز مهم است. این جامعه‌شناس همچنین توصیه دیگری برای بهبود کیفیت خانواده‌ها دارد: کار مؤثری که می‌شود در این‌باره انجام دادنمایش دادن الگوی خانواده‌های موفق است که آن هم چگونگی خودش را دارد. باید خانواده‌های موفق را به‌صورتی انتخاب کرد که در همه ابعاد تربیت‌دینی، مدیریت اقتصادی یا پرورشی و دیگر موارد موفق باشند و البته مهم‌تر از همه این است که همه طبقات جامعه در نظر گرفته‌شود.

● مسیر نادرست برای حمایت خانواده موفق وی می‌افزاید: برنامه‌های زیادی برای معرفی خانواده موفق ساخته‌شده اما اثرگذاری چندانی نداشته‌است. زیرا همه خانواده‌های جامعه را در کنار هم ندیده بودند. یافته‌ها نشان می‌دهد میزان ارتباط والدین با جوانان‌شان در طول روز کمتر از ۱۰ دقیقه‌است. یعنی والدین و فرزندان کمتر با هم غذای خورند، سلیقه‌های تفریحی و علایق جدا دارند و همه این‌ها به جامعه کشیده خواهد شد. اگر درمان و چاره‌ای برای اصلاح آن اندیشه‌نشود.

حسنی یادآور می‌شود: جامعه‌ما اخلاق‌مدار است و خانواده‌کارخانه انسان‌سازی و ساحل آرامش در یاست، پس برنامه‌را باید برای آسایش و آرامش در این محیط‌ان پیچینیم. البته‌گاهی نیز خانواده در مقابل مشکلات بیرون‌خه سلاح است و نمونه‌اش همین مشکلات اقتصادی است که باز مدیریت آن را باید از طریق همان سازمان‌ها برعهده بگیریم.

شد. یعنی مشکلات و نقص‌های خانواده خود را به شکل آسیب در جامعه‌نشان می‌دهد. حسنی وظیفه‌ای را هم بر دوش جامعه می‌گذارد تا از چنین خانواده‌هایی حمایت و مراقبت کند: نهادهای دولتی و غیردولتی که به هر نوع با اعضای خانواده مرتبط هستند باید با شناسایی این موارد آسیب‌هایت‌های اجتماعی دولتی و غیررسمی را آغاز و کمبودها را جبران کنند.

به‌گفته‌او پروژ آسیب در هر مرحله از زندگی خانواده از زمان تشکیل گرفته تا دوران سالمندی ممکن است اتفاق بیفتد و مدیریت اجتماعی نباید به این آسیب اجازه پیشرفت بدهد پیش از اینکه سیلاب‌شود. آن وقت میلیارد‌ها ریال هزینه و صرف‌زمان هم‌گاهی کافی نیست. استاد پارادانشگاه فردوسی مشهد در بخش دیگری به چهار ویژگی اصلی خانواده اشاره می‌کند که هم‌اکنون نواقص بزرگی در میان خانواده‌های مشهدی است: در حوزه خانواده سالم پرداختن به تشکیل، تحکیم، توسعه و تعالی دارای اهمیت است

به حوزه خانواده سالم پرداختن به تشکیل، تحکیم، توسعه و تعالی دارای اهمیت است که هر کدام به ترتیب در مقابل آسیب‌های تخریب، طلاق، تمایل نداشتن به فرزندآوری و مشکلات بین‌نسلی قرار می‌گیرد

تحکیم خانواده، تقویت کارخانه انسان‌سازی

روز خانواده دلیلی برای پرداختن کارشناسانه به حل مشکلات اعضای آن و ارتقای کیفیت جامعه است

روزنامه نگار زینب نیک‌نور

با همه تعاریف و نظریات متعدد، خانواده همان گروهی است که با ازدواج یک زن و مرد به رسمیت می‌رسد و با ارتباط خونی اعضای آن ادامه پیدا می‌کند. هنگامی که خانواده‌ایک واحد اجتماعی و بنیادی می‌دانیم مسلم است‌که استحکام یا گسیختگی در آن تأثیر مستقیمی بر جامعه خواهد گذاشت. «باوجود اینکه عوامل مختلف دیگری همچون رسانه‌ها در جریان جامعه‌اثر گذارند در همه کشورهای دیگر، حتی پیشرفته‌ترین آن‌ها هنوز بنیان خانواده حرف اول را می‌زند، دکتر غلامرضا حسنی، استاد یار گروه آموزشی علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، را درباره اهمیت و جایگاه خانواده در روزی به این‌نام به سخن گرفته‌ایم تا به بخشی از مسائل آن بپردازیم. وی در ادامه جمله ابتدایی خود توضیح می‌دهد: براساس سرشماری سال ۹۵ بیش از ۸۵۰ هزار خانوار در مشهد ساکن هستند و این تعداد بار سنگینی دارد. اگر خانواده‌ایه دلایل مختلف دچار از هم گسیختگی شود، جامعه را با بحران‌های متعددی روبه‌رو خواهد کرد که جبران آن نیازمند تلاش‌های متعدد در همه سازمان‌ها و بخش‌هاست. وی از نمونه‌های فراوان این فروپاشی هم‌یاد می‌کند: فقدان یکی از نقش‌های والدینی -به‌هر دلیلی مثل فوت، طلاق، زندانی شدن یا قاطع ارتباط میان نسلی یا مشکلات اقتصادی- می‌تواند ظرفیت‌های خانواده و تک‌تک فرزندان را سرکوب کند و به فضای جامعه انتقال دهد.

● لزوم حمایت ملی از نهاد خانواده

به عقیده این جمعیت‌شناس بسیاری از مشکلات خانواده میان سه‌تا ها به ارث می‌رسد و مانند گار خواهد شد: فقر بین‌نسلی هم مانند گار است. خانواده‌ای که از نظر اقتصادی در محرومیت است توانایی حمایت‌های لازم از فرزندان را ندارند و این کم‌سواد، خشونت، اعتیاد و دیگر موارد به نسل‌های بعدی و به سطح جامعه کشیده خواهد

اهمیت و جایگاه خانواده اسلامی

خانواده از نگاه جامعه‌شناسان، نخستین و مهم‌ترین «نهاد» اجتماعی دانسته می‌شود. به همین دلیل چگونگی ارتباطات و روابط اعضای خانواده با یکدیگر در حقیقت پایه‌های شخصیتی و الگوهای رفتاری انسان را شکل می‌دهد. هر چند در دوران مدرن متأثر از ارزش‌های مدرنیسم و پست مدرنیسم، گونه‌های متعددی از «خانواده» مورد تأیید و توجیه قرار گرفته است: خانواده بدون فرزند، خانواده تک‌والدینی، خانواده تک‌جنسیتی، خانواده دونوعی (انسان و حیوان)، اما روشن است که وجود چنین خانواده‌هایی به معنای درستی و ارزشمندی آن‌ها نیست. این‌ها در حقیقت پیامد ارزش‌های لیبرالیستی و سکولاریستی غربی است. پیامد لذت‌گرایی لجام‌گسیخته انسان غربی است. هر چند برخی از نویسندگان و دل‌باختگان این فرهنگ‌سعی می‌کنند به توجیه و تفسیر این نوع رفتارها بپردازند اما بسیاری از آگاهان در همان جامعه، این حالت را خطری بزرگ برای بقای تمدنی غرب می‌دانند. فوکویاما، هانتینگتون، برنزیسکی و دیگر اندیشمندان غربی همگی رنگ خطر گسیختگی اجتماعی غرب را به‌صداد آورده‌اند. به‌هر حال، با وجود همه این انحرافات و کج‌روی‌ها، هنوز هم خانواده به عنوان مهم‌ترین نهاد اجتماعی شناخته می‌شود. تشکیل خانواده در نگاه اسلام از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است.

خانواده هر چند از نظر جمعیت یک جامعه بسیار کوچک دانسته می‌شود اما اسلام به‌منظور سالم‌سازی جوامع بزرگ تر انسانی اهتمام ویژه‌ای به سلامت نهاد خانواده دارد. خانواده مهم‌ترین جایی است که در آن باورها و اعتقادات دینی، ارزش‌های اخلاقی و هنجارهای اجتماعی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. از طریق خانواده است که نسل بعدی با دنیای بیرونی آشنا می‌شود، چگونگی معاشرت و روابط اجتماعی با دیگران را می‌آموزد و راه و رسم زندگی، اخلاق و آداب و رسوم اجتماعی را فرامی‌گیرد.

از این رو، اسلام برای حفظ اقدست و ارزش خانواده اهمیت ویژه‌ای قائل است. به همین دلیل پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «ما بُنِی فی الإِسلام بُنْأُ أَخْبِإِلی اللّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَأَعَزُّهُنَّ الْوُجُوعِ». پاک‌سازی محیط خانواده و جامعه از آلودگی‌ها، تشویق به ازدواج و تشکیل خانواده، تبیین روابط سالم و سازنده میان زوج و دیگر اعضای خانواده، و تأکید ویژه بر تربیت فرزند از جمله برنامه‌هایی است که اسلام برای حفاظت از کانون مقدس خانواده مورد توجه قرار داده‌است. اعضا و ارکان تشکیل دهنده نهاد یا سیستم خانواده در اسلام عبارت‌اند از زن و مرد که بر اساس سنت اسلام به عقد یکدیگر درآمده‌اند به عنوان ارکان اصلی و فرزندان به عنوان ارکان تکمیلی. طبیعتاً اگر بخوایم شناختن عقیق از روابط خانوادگی داشته باشیم، لازم است ارکان و اعضای آن و همچنین نحوه تعاملات آن‌ها با یکدیگر را به درستی بشناسیم. سبک ارتباطات خانوادگی اسلامی متأثر از شناخت وظایف و مسئولیت‌ها و جایگاه هر یک از ارکان سازنده خانواده است. باید بدانیم که رفتار هر یک از اعضا می‌تواند عملکرد کل سیستم را تحت تأثیر قرار دهد. اختلال در رفتاریکی از اعضا می‌تواند عملکرد کل سیستم را مختل کند. کارآمدی خانواده معلول و محصول کارآمدی تک تک اعضای آن است. به همین دلیل شناخت وظایف اخلاقی هر یک از اعضای خانواده و عملکرد درست هر کدام از آن‌ها می‌تواند این بنای محکم و محبوب الهی را در راستای تکامل و سعادت دنیوی و اخروی انسان قرار دهد. ارتباطات و روابط مختلفی در محیط خانواده مطرح است که اسلام برای تک‌تک آن‌ها مطرح و الگوی خود را ارائه داده‌است. روابط زن و شوهر با یکدیگر، روابط والدین با فرزندان، روابط فرزندان با والدین و روابط فرزندان با یکدیگر از اهم روابط موجود در محیط خانواده هستند.

خانواده، اصلی‌ترین نهاد اجتماعی

۲۵ ذی‌الحجه در تقویم به‌عنوان روز خانواده نام‌گذاری شده‌است. دلیل این نام‌گذاری نزول آیه «هل‌اتی» سوره انسان در این روز است که در باره خانواده و استحکام پایه‌های آن است. این سوره در شأن اهل بیت پیامبر (ص) نازل شد که پس از سه روز روزه و انفاق افطار خود، از طرف خداوند اطعام شدند.

خانواده از ابتدای تاریخ تا کنون به‌عنوان اصلی‌ترین نهاد اجتماعی زیربنای جوامع و خاستگاه فرهنگ‌ها، تمدن‌ها و تاریخ بشر بوده‌است. پرداختن به این بنای مقدس و بنیادین و هدایت آن به جایگاه واقعی‌اش همواره سبب اصلاح خانواده بزرگ انسانی و غفلت از آن موجب دور شدن بشر از حیات حقیقی و سقوط به ورطه نابودی بوده‌است. اسلام به عنوان مکتبی انسان‌ساز بیشترین توجه را به‌والایی خانواده دارد. از این رو این نهاد مقدس را کانون تربیت و نیکی‌بخشی و بدبختی جامعه انسانی را نیز به صلاح و فساد این بنا وابسته می‌داند و هدف از تشکیل خانواده را تأمین نیازهای عاطفی و معنوی انسانی از جمله دستیابی به آرامش بر می‌شمارد. نقش خانواده به عنوان اثرگذارترین نهاد تربیتی در پرورش و تربیت سرمایه‌های انسانی که از بزرگ‌ترین پشتوانه‌های توسعه و تعالی هر کشوری به شمار می‌آید، از چنان اهمیتی برخوردار است که سلامت و صلابت هر جامعه مرهون وجود خانواده‌های سالم، مفید و باتقواست. خانواده سالم خانواده‌ای است که به‌طور بنیادین از سلامت و آرامش روانی و معنوی هر یک از اعضای خانواده حمایت می‌کند. افراد در خانواده سالم به شکل آشکار و صادقانه‌ای با یکدیگر در ارتباط هستند و به‌هریک از اعضا امکان رشد و بالندگی داده می‌شود. در چنین خانواده‌هایی اعضای آن احساس یکدیگر را می‌پذیرند و اجازه می‌دهند که ابراز شود و احساسات رنج‌آور از قبیل ترس، خجالت، خشم، غم، تنفر و... برای مدت طولانی دوام نمی‌آورد. در خانواده‌های سالم به فعالیت‌های تفریحی و شادی بخش به اندازه فعالیت‌های مسئولانه از قبیل امور روزمره خانه‌داری، وظایف خانوادگی، کارهای مدرسه و مشاغل خارج از خانه اهمیت و ارزش داده می‌شود. کارشناسان حوزه اجتماعی معتقدند افزایش اختلافات خانوادگی در ایام شیوع کرونا و خانه‌نشینی مردم نشان داد هنوز بیشتر خانواده‌ها با مهارت‌های زندگی آشنایی ندارند و تاب‌آوری آن‌ها در کنار یکدیگر بسیار ضعیف است. بنابراین فراگیری مهارت‌های زندگی برای دستیابی به خانواده و جامعه‌ای سالم بیش از پیش ضروری به‌نظر می‌رسد. همان مهارت‌هایی که به عنوان مؤثرترین روش پیشگیری از آسیب‌های فردی و اجتماعی به‌شمار می‌آید.

لازم‌به‌ذکر است که روز خانواده، روز تکریم بازنشستگان نیز نام‌گذاری شده‌است. با گفته‌یاد است تکریم بازنشستگان، رسالت همه افراد جامعه، نهاد‌ها و سازمان‌هاست. این عز‌یزان در کمال صداقت و سعت کوشی، بهترین سال‌های عمر خود را در سنگر خدمت به کشور گذرانده‌اند و آبادانی و سازندگی را برای میهن عزیز به‌اربعان آورده‌اند و همواره پشتوانه رزنده‌ای برای استحکام بنیان‌های اقتصادی، صنعتی و نظام‌اداری کشور به‌شمار می‌آیند. در پایان ضمن گرامیداشت روز خانواده و تکریم بازنشستگان، عزت و سربلندی و سعادت و روزگاری پر نشاط را برای این عزیزان از خداوند خواهانیم.

استاد دانشگاه و مجری احمد حسین شریفی

خانواده از نگاه جامعه‌شناسان، نخستین و مهم‌ترین «نهاد» اجتماعی دانسته می‌شود. به همین دلیل چگونگی ارتباطات و روابط اعضای خانواده با یکدیگر در حقیقت پایه‌های شخصیتی و الگوهای رفتاری انسان را شکل می‌دهد. هر چند در دوران مدرن متأثر از ارزش‌های مدرنیسم و پست مدرنیسم، گونه‌های متعددی از «خانواده» مورد تأیید و توجیه قرار گرفته است: خانواده بدون فرزند، خانواده تک‌والدینی، خانواده تک‌جنسیتی، خانواده دونوعی (انسان و حیوان)، اما روشن است که وجود چنین خانواده‌هایی به معنای درستی و ارزشمندی آن‌ها نیست. این‌ها در حقیقت پیامد ارزش‌های لیبرالیستی و سکولاریستی غربی است. پیامد لذت‌گرایی لجام‌گسیخته انسان غربی است. هر چند برخی از نویسندگان و دل‌باختگان این فرهنگ‌سعی می‌کنند به توجیه و تفسیر این نوع رفتارها بپردازند اما بسیاری از آگاهان در همان جامعه، این حالت را خطری بزرگ برای بقای تمدنی غرب می‌دانند. فوکویاما، هانتینگتون، برنزیسکی و دیگر اندیشمندان غربی همگی رنگ خطر گسیختگی اجتماعی غرب را به‌صداد آورده‌اند. به‌هر حال، با وجود همه این انحرافات و کج‌روی‌ها، هنوز هم خانواده به عنوان مهم‌ترین نهاد اجتماعی شناخته می‌شود. تشکیل خانواده در نگاه اسلام از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است.

خانواده هر چند از نظر جمعیت یک جامعه بسیار کوچک دانسته می‌شود اما اسلام به‌منظور سالم‌سازی جوامع بزرگ تر انسانی اهتمام ویژه‌ای به سلامت نهاد خانواده دارد. خانواده مهم‌ترین جایی است که در آن باورها و اعتقادات دینی، ارزش‌های اخلاقی و هنجارهای اجتماعی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. از طریق خانواده است که نسل بعدی با دنیای بیرونی آشنا می‌شود، چگونگی معاشرت و روابط اجتماعی با دیگران را می‌آموزد و راه و رسم زندگی، اخلاق و آداب و رسوم اجتماعی را فرامی‌گیرد.

خانواده، اصلی‌ترین نهاد اجتماعی

۲۵ ذی‌الحجه در تقویم به‌عنوان روز خانواده نام‌گذاری شده‌است. دلیل این نام‌گذاری نزول آیه «هل‌اتی» سوره انسان در این روز است که در باره خانواده و استحکام پایه‌های آن است. این سوره در شأن اهل بیت پیامبر (ص) نازل شد که پس از سه روز روزه و انفاق افطار خود، از طرف خداوند اطعام شدند.

خانواده از ابتدای تاریخ تا کنون به‌عنوان اصلی‌ترین نهاد اجتماعی زیربنای جوامع و خاستگاه فرهنگ‌ها، تمدن‌ها و تاریخ بشر بوده‌است. پرداختن به این بنای مقدس و بنیادین و هدایت آن به جایگاه واقعی‌اش همواره سبب اصلاح خانواده بزرگ انسانی و غفلت از آن موجب دور شدن بشر از حیات حقیقی و سقوط به ورطه نابودی بوده‌است. اسلام به عنوان مکتبی انسان‌ساز بیشترین توجه را به‌والایی خانواده دارد. از این رو این نهاد مقدس را کانون تربیت و نیکی‌بخشی و بدبختی جامعه انسانی را نیز به صلاح و فساد این بنا وابسته می‌داند و هدف از تشکیل خانواده را تأمین نیازهای عاطفی و معنوی انسانی از جمله دستیابی به آرامش بر می‌شمارد. نقش خانواده به عنوان اثرگذارترین نهاد تربیتی در پرورش و تربیت سرمایه‌های انسانی که از بزرگ‌ترین پشتوانه‌های توسعه و تعالی هر کشوری به شمار می‌آید، از چنان اهمیتی برخوردار است که سلامت و صلابت هر جامعه مرهون وجود خانواده‌های سالم، مفید و باتقواست. خانواده سالم خانواده‌ای است که به‌طور بنیادین از سلامت و آرامش روانی و معنوی هر یک از اعضای خانواده حمایت می‌کند. افراد در خانواده سالم به شکل آشکار و صادقانه‌ای با یکدیگر در ارتباط هستند و به‌هریک از اعضا امکان رشد و بالندگی داده می‌شود. در چنین خانواده‌هایی اعضای آن احساس یکدیگر را می‌پذیرند و اجازه می‌دهند که ابراز شود و احساسات رنج‌آور از قبیل ترس، خجالت، خشم، غم، تنفر و... برای مدت طولانی دوام نمی‌آورد. در خانواده‌های سالم به فعالیت‌های تفریحی و شادی بخش به اندازه فعالیت‌های مسئولانه از قبیل امور روزمره خانه‌داری، وظایف خانوادگی، کارهای مدرسه و مشاغل خارج از خانه اهمیت و ارزش داده می‌شود. کارشناسان حوزه اجتماعی معتقدند افزایش اختلافات خانوادگی در ایام شیوع کرونا و خانه‌نشینی مردم نشان داد هنوز بیشتر خانواده‌ها با مهارت‌های زندگی آشنایی ندارند و تاب‌آوری آن‌ها در کنار یکدیگر بسیار ضعیف است. بنابراین فراگیری مهارت‌های زندگی برای دستیابی به خانواده و جامعه‌ای سالم بیش از پیش ضروری به‌نظر می‌رسد. همان مهارت‌هایی که به عنوان مؤثرترین روش پیشگیری از آسیب‌های فردی و اجتماعی به‌شمار می‌آید.

لازم‌به‌ذکر است که روز خانواده، روز تکریم بازنشستگان نیز نام‌گذاری شده‌است. با گفته‌یاد است تکریم بازنشستگان، رسالت همه افراد جامعه، نهاد‌ها و سازمان‌هاست. این عز‌یزان در کمال صداقت و سعت کوشی، بهترین سال‌های عمر خود را در سنگر خدمت به کشور گذرانده‌اند و آبادانی و سازندگی را برای میهن عزیز به‌اربعان آورده‌اند و همواره پشتوانه رزنده‌ای برای استحکام بنیان‌های اقتصادی، صنعتی و نظام‌اداری کشور به‌شمار می‌آیند. در پایان ضمن گرامیداشت روز خانواده و تکریم بازنشستگان، عزت و سربلندی و سعادت و روزگاری پر نشاط را برای این عزیزان از خداوند خواهانیم.